

Резюме

Харенко О.В. Адміністративний розсуд у діяльності суб'єктів публічного адміністрування.

У даній статті здійснено характеристику місця адміністративного розсуду в діяльності суб'єктів публічного адміністрування, виокремлено види розсуду, охарактеризовано діяльність суб'єктів публічного адміністрування, в якій може застосовуватися адміністративний розсуд, та визначено специфіку видів адміністративного розсуду.

Ключові слова: приватний та публічний розсуд, адміністративний розсуд у виконавчій діяльності суб'єктів публічного адміністрування, типи адміністративного розсуду, імперативний тип адміністративного розсуду, людиноцентристська концепція публічного адміністрування.

Резюме

Харенко О.В. Административное усмотрение в деятельности субъектов публичного администрирования.

В данной статье охарактеризовано место административного усмотрения в деятельности субъектов публичного администрирования, определены виды усмотрения, охарактеризована деятельность субъектов публичного администрирования, в которой может применяться административное усмотрение, и определена специфика видов административного усмотрения.

Ключевые слова: частное и публичное усмотрение, административное усмотрение в исполнительской деятельности субъектов публичного администрирования, типы административного усмотрения, императивный тип административного усмотрения, человекоцентристская концепция публичного администрирования.

Summary

Kharenko O. Administrative discretion within public administrators' activity.

This article describes the place of administrative discretion in public administrators' activity, the types of discretion, administrative discretion within ministerial duty of public administrators, and defines the specificity of administrative discretion's types.

Key words: private and public discretion, administrative discretion within ministerial duty of public administrators, types of administrative discretion, mandative discretion, human-centric concept within public administration.

УДК:342.9: 349.41

Ф.О. ІВАНОВ

Філіп Олександрович Іванов, аспірант Національного університету біоресурсів і природокористування України

ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ДЕЛІКТНИХ ВІДНОСИН У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

Систематичне, невпинне погіршення стану природних ресурсів України, що ми можемо спостерігати на сьогоднішній день, знаходиться у прямій залежності від наявної в країні високої кількості протиправних діянь, які порушують встановлений державою порядок використання та охорони природних ресурсів. Так, за 2017 р. було притягнуто до адміністративної відповідальності за правопорушення у сфері охорони природи, використання природних ресурсів 54 700 осіб¹. Відповідний показник є досить високим.

Враховуючи той факт, що природні ресурси в силу притаманних їм характеристик не відновлюваності або часткової відновлюваності є вичерпними, через що потребують підвищеної «турботи» з боку держави стосовно їх охорони, проблема оптимізації правового регулювання адміністративно-деліктних відносин у сфері використання та охорони природних ресурсів є критично важливим завданням для України. Ще більш окреслена проблематика актуалізується в світлі проведення сучасної адміністративної та інших реформ, загостренням дискусій навколо доцільності запровадження кримінальних проступків тощо. У цьому аспекті доволі важливим стає перегляд застарілих позицій стосовно принципів правового регулювання адміністративно-деліктних відносин в Україні, як керівних ідей, що визначають розвиток адміністративно-деліктного законодавства. Адже проголошений урядом України курс на євроінтеграцію поставив перед нами завдання поступового переходу від радянських уявлень про правові принципи до європейських, що, на думку багатьох вчених, більше відповідають дійсному змісту поняття «принцип»².

Окремі проблеми принципів права та правового регулювання адміністративно-деліктних відносин досліджувалися такими вченими, як: Ю.В. Кононенко, О.В. Крикунов, Л.М. Легін, Д.М. Лук'янець, О.П. Митичев, С.С. Нешик, С.П. Погребняк, А.М. Приймак, В.В. Рожнова, Є.В. Шульга та інші. Однак дослідженню системи принципів правового регулювання адміністративно-деліктних відносин у сфері використання та охорони природних ресурсів належної уваги приділено не було.

Мета статті – на основі теоретичних напрацювань вчених та аналізу відповідних нормативно-правових актів дослідити принципи правового регулювання адміністративно-деліктних відносин у сфері використання та охорони природних ресурсів та встановити їх зміст.

Слід зазначити, що «принцип» походить від лат. *principium*, що в перекладі означає «основа», «першоджерело», «те, з чого все починається»³. Відомий класик теорії права С.С. Алексєєв, досліджуючи загальні принципи права, вказував на те, що останні є наскрізними ідеями, що відображають його зміст, висловлюючи основи права, закріплені в ньому закономірності суспільного життя, що реально відображені в правовій матерії. «Вони якби «розчинені» в праві, «розлиті» в ньому, пронизують собою багато правових норм»⁴.

Деяко під іншим кутом зору поняття принципів права розглядав С.П. Погребняк. Так, вчений зазначав, що «при характеристиці принципу зазвичай звертається увага на його, по-перше, ідейний вираз, положення, вимогу, і, по-друге, його основоположну роль, адже він не є простим положенням (ідеєю, вимогою), а основним, основоположним, засадничим, фундаментальним, вихідним, загальним, керівним, відправним, провідним, чільним»⁵ за характером.

Правове регулювання адміністративно-деліктних відносин, будучи окремим підвидом правових відносин, ґрунтується на притаманним їм специфічним принципам. Ю.В. Кононенко визначає принцип правового регулювання адміністративно-деліктних відносин як основоположну ідею, закріплену нормами адміністративного права, яка відображає сутність, призначення і зміст адміністративно-правової відповідальності, закономірності її розвитку та реалізації⁶. За такого підходу очевидною є наукова цінність принципів правового регулювання адміністративно-деліктних відносин. Практична ж їх цінність звужується та замикається на сфері правотворчості. У результаті принципи можуть сприйматися як елемент науки, в той час як їх практична значимість буде недооціненою. З огляду на це, на нашу думку, важливим є висвітлення принципів адміністративної відповідальності з позицій не лише наукової, а й практичної їх цінності, що полягає у визначенні лінії поведінки суб'єктів правореалізації адміністративної відповідальності.

Традиційно вченими-правниками правові принципи розглядаються як система, а не як сукупність. На думку останніх, це обумовлено взаємозв'язком принципів права, коли порушення одного принципу неминує тягнути за собою порушення інших. Другою їх особливістю є те, що: більш загальні принципи на рівні конкретних відносин проявляються у менш загальних, тобто дають їм початок і навіть включають їх у свою структуру. Загальноправові принципи при встановленні й реалізації заходів адміністративної відповідальності наповнюються специфічним змістом.

Слід погодитись з думкою О.П. Мітїчева, відповідно до якої принципи адміністративно-деліктних відносин мають наскрізний, міжгалузевий характер, тобто властиві для юридичної відповідальності всіх галузей права, хоча юридична відповідальність у кожній галузі права має свої особливості⁷. Отже, принципи юридичної відповідальності щодо відповідальності адміністративної є міжгалузевими.

Аналізуючи думки вчених стосовно класифікації принципів правового регулювання адміністративно-деліктних відносин, слід вказати на відсутність консенсусу щодо них. Так, одні вчені до вказаних принципів відносять: законність, відповідальність лише за вчинення протиправного діяння, відповідальність лише за наявності вини, невідворотність відповідальності та індивідуалізація відповідальності⁸, справедливість, законність, невідворотність, індивідуалізація, гуманізм і винність діяння⁹. Інші доповнюють такий перелік принципом своєчасності¹⁰, дехто виокремлює ще принцип адекватності адміністративного стягнення характеру і ступеню суспільної шкідливості адміністративного правопорушення, принцип обмеження формальності підстав адміністративної відповідальності тощо¹¹. Як бачимо, у поглядах авторів на перелік принципів адміністративної відповідальності спостерігаються деякі розбіжності.

Зауважимо, що правове регулювання відносин у сфері використання та охорони природних ресурсів, через наявну специфіку об'єкта, який включає як економічну складову (охорона природних ресурсів як матеріальних благ), так і екологічну безпеку (охорона природних ресурсів як частини навколишнього природного середовища), набуває власні, специфічні особливості, що безумовно знаходять вираз (простежуються) у принципах їх правового регулювання.

Загально визнано, що фундаментальним є принцип *верховенства права*, який знайшов своє відображення в Конституції України. На думку Д.М. Лук'яня, принцип верховенства права у сфері адміністративно-деліктних відносин має вираз принципів адміністративної відповідальності та принципів провадження у справах про адміністративні правопорушення, що в свою чергу носять наслідковий характер принципу верховенства права. Серед таких вчений виділяє: принцип відповідальності; презумпції невинуватості; обмеження формальності підстав адміністративної відповідальності; об'єктивності істини та абсолютної оскаржуваності рішень у справах про адміністративні правопорушення¹².

Схожої думки дотримуються також такі вчені, як О.О. Крикунов¹³, В.В. Рожнова¹⁴ та ін., які вказують, що принцип верховенства права є основоположним у системі загальних принципів права, і власним широким змістом дає початок іншим загальним принципам, таким як законність, справедливість, правова визначеність та гуманізм. Розвиваючи дану тезу, Є.В. Шульга, вказуючи на ключову роль принципу верховенства права в адміністративно-деліктних відносинах, зазначає, що принцип верховенства права за своєю суттю включає всі інші принципи адміністративно-деліктних відносин¹⁵. На нашу думку, попри те, що принцип верховенства права і є надзвичайно важливим, однак рівно настільки, наскільки й інші принципи правового регулювання адміністративно-деліктних відносин. Це можна пояснити тим, що у разі відсутності хоча б яко-

гось одного, важко буде говорити про дотримання законності та правопорядку у суспільстві, а застосування санкції навряд чи зможе виконати поставлену мету.

Іншим важливим принципом виступає *принцип законності*, який поряд із принципом верховенства права займає ключове місце в системі принципів правового регулювання адміністративно-деліктних відносин. Цей принцип знайшов свій вираз і в КУпАП, відповідно до ст. 7 якого ніхто не може бути підданий заходу впливу в зв'язку з адміністративним правопорушенням інакше як на підставах і в порядку, встановлених законом, а провадження в справах про адміністративні правопорушення здійснюються на основі суворого додержання законності. Принцип законності у сфері адміністративної відповідальності проявляється також у контролі і нагляді за додержанням законів при застосуванні заходів впливу за адміністративні правопорушення з боку уповноважених державою органів.

Проявом принципу законності у сфері адміністративної відповідальності є принцип, відповідно до якого закони, що встановлюють відповідальність за адміністративні правопорушення або її посилюють, не мають зворотної сили. Закони ж, що навіяки скасовують або пом'якшують відповідальність за адміністративні правопорушення, зворотню силу мають.

Наступним, але не за важливістю, є принцип *юридичної визначеності*. У зв'язку з ратифікацією у 1997 р. Україною Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод¹⁶, а також прийняттям у 2006 р. Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», застосуванням судами при розгляді практики Європейського суду з прав людини¹⁷. беручи до уваги наведене офіційне тлумачення Конституційного Суду України щодо змісту принципу верховенства права, принцип визначеності посідає важливе місце серед загальних принципів права. У постанові Вищого адміністративного суду України від 7 листопада 2013 р. з розгляду касаційної скарги було зазначено: «згідно усталеної практики ЄСПЛ, що викладена, зокрема, у рішенні по справі Yvonne van Duyn v. Home Office (Case 41/74 van Duyn v. Home Office), принцип юридичної визначеності означає, що зацікавлені особи повинні мати змогу поклатися на зобов'язання, взяті державою»¹⁸.

У словнику міжнародного права принцип юридичної (правової) визначеності ототожнюється з правовою безпекою і визначається як «принцип, згідно якого законодавство Європейського Союзу повинно бути ясним і передбачуваним для всіх суб'єктів. Цей принцип, зокрема, не дозволяє наділяти зворотною силою заходи, що погіршують становище осіб в порівнянні з діючим правовим регулюванням»¹⁹.

Слід зазначити, що ще у 2011 р. Вищий адміністративний суд України проінформував суди про принцип юридичної визначеності листом № 523/11/13-11 в контексті рішень Європейського суду з прав людини, що є остаточними²⁰. Втім, зміст принципу юридичної визначеності значно ширший: у цьому аспекті видається вдалим запропоноване А.М. Приймаком наступне визначення принципу правової визначеності: «сукупність вимог до організації та функціонування правової системи з метою забезпечення перш за все стабільного правового становища індивіда шляхом вдосконалення процесів правотворчості та правозастосування»²¹. В аспекті адміністративної відповідальності принцип юридичної визначеності можна пов'язувати з такою категорією, як «якість закону»²² та одноманітність застосування правових норм, що встановлюють адміністративну відповідальність за ті чи інші правопорушення, що в своїй сукупності формують стабільне правове середовище індивіда.

Принцип гуманізму (від лат. *humanus* – людяний) – філософський, етичний і природно-правовий принцип, який надає людині статусу абсолютної цінності²³. Зміст принципу гуманізму відображено у ст. 3 Конституції України, відповідно до якої найвищою соціальною цінністю в Україні визнаються людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека, а головним обов'язком держави є утвердження й забезпечення прав і свобод людини.

А.Т. Комзюк звертав увагу на необхідність гуманізації адміністративного законодавства, зміст якої вчений вбачає у законодавчому закріпленні можливості застосування адміністративного стягнення, не передбаченого санкцією відповідної статті КУпАП, або зменшення передбаченого мінімального розміру стягнення з метою пом'якшення відповідальності. Автор обґрунтовує таку пропозицію тим, що санкції багатьох статей КУпАП є дуже високими і такими, що не відповідають рівню життя населення²⁴. Д.М. Лук'янець у цьому відношенні зазначав, що на практиці повсякчас трапляються випадки несплати накладених адміністративних стягнень у вигляді штрафу за одночасної відсутності майна, на яке можна звернути стягнення. «У таких ситуаціях правопорушник фактично залишається поза впливом держави і притягнення до адміністративної відповідальності не досягає своєї мети»²⁵. Принцип гуманізму тісно переплітається з таким принципом охорони навколишнього середовища, як «безоплатність загального та платність спеціального використання природних ресурсів для господарської діяльності»²⁶. У контексті охорони відносин, пов'язаних із природокористуванням, принцип гуманізму особливо яскраво проявляється у ст. 53¹ КУпАП «Самовільне зайняття земельної ділянки», що само по собі не погіршує екологію, а обмежує права та інтереси інших учасників суспільних відносин, оскільки порушує встановлений державою порядок отримання земельної ділянки.

Принцип справедливості. «Поняття справедливості, – зазначає Ю.В. Романець, – має трисдину сутність: соціальну, духовно-моральну і юридичну»²⁷. У Рішенні № 15рп/2004 Конституційний Суд України дійшов висновку, що «справедливість – одна з основних засад права, є вирішальною у визначенні його як регулятора суспільних відносин, одним із загальнолюдських вимірів права. Зазвичай справедливість розглядають як властивість права, виражену, зокрема, в рівному юридичному масштабі поведінки й у пропорційності юридичної відповідальності вчиненому правопорушенню. У сфері реалізації права справедливість проявляється,

зокрема, у рівності всіх перед законом, відповідності злочину і покарання, цілях законодавця і засобах, що обираються для їх досягнення»²⁸. У контексті нашого дослідження відносин у сфері використання та охорони природних ресурсів даний принцип корелюється з принципом «стягнення збору за забруднення навколишнього природного середовища та погіршення якості природних ресурсів, компенсація шкоди, заподіяної порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища».

Принцип відповідальності лише за наявності вини передбачає, що адміністративна відповідальність настає лише у разі винного, тобто умисного або необережного вчинення адміністративного правопорушення. Визначення адміністративного правопорушення (проступку), закріплене в ст. 9 КУпАП, також містить таку характеристику, як винність діяння, за відсутності якої, відповідно, відсутнім буде і склад адміністративного правопорушення.

Принцип своєчасності адміністративної відповідальності проявляється у встановленні в ст. 38 КУпАП строків накладення адміністративного стягнення – два або три місяці з дня вчинення правопорушення або з дня виявлення правопорушення, якщо воно має триваючий характер, залежно від підвідомчості справи про адміністративне правопорушення суду (судді). Як підкреслює А.В. Кононенко, зазначені строки давності є абсолютними, тобто вони ніким не можуть бути продовжені, а їх пропуск за будь-яких причин виключає накладення адміністративного стягнення²⁹.

Таким чином, принципи правового регулювання адміністративно-деліктних відносин у сфері використання та охорони природних ресурсів, на нашу думку, слід розглядати як систему взаємообумовлених основоположних ідей, що відображають суть, призначення і зміст адміністративної відповідальності та визначають правомірність реалізації матеріальних та процесуальних норм щодо притягнення до адміністративної відповідальності за порушення встановленого порядку використання природних ресурсів в Україні. До основних принципів правового регулювання адміністративно-деліктних відносин у досліджуваній царині пропонуємо відносити: принцип верховенства права, законності, юридичної визначеності, гуманізму, справедливості, принцип відповідальності лише за наявності вини, а також принцип своєчасності адміністративної відповідальності.

¹ Статистичний щорічник України за 2017 рік / Державна служба статистики України. – К., 2018. – 541 с.

² Уваров В. До проблеми наближення принципів адміністративного права України до європейського адміністративного простору. Актуальні проблеми адміністративного права та адміністративного процесу в Україні : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Дніпропетровськ, 29 трав. 2015 р.). – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2015. – С. 23–25.

³ Алев Р. Юридический этимологический словарь / Р. Алев. – М. : Викон, 2002. – Режим доступу: <http://mirnot.narod.ru/7.html>

⁴ Алексеев С. Собрание сочинений: В 10 т. Т. 3: Проблемы теории права: Курс лекций. – М., 2010. – С. 101.

⁵ Погребняк С. Основоположні принципи права: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01 / Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2009.

⁶ Кононенко Ю. Засади адміністративної відповідальності за порушення права на справедливий судовий розгляд в Україні // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2013. – № 3. – С. 83.

⁷ Митичев О. К вопросу о понятии и классификации юридической ответственности // Вестник Челябинского государственного университета. – 2013. – № 17 (308). – С. 25.

⁸ Адміністративна відповідальність в Україні: Навчальний посібник / За заг. ред. доц. А.Т. Комзюка. – 2-е вид., перероб. і доп. – Х.: Ун-т внутр. справ, 2000. – С. 7.

⁹ Липинский Д. Общая теория юридической ответственности: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01 / Д.А. Липинский; Самарск. гуманит. акад. (институт). – Самара, 2004. – С. 106.

¹⁰ Кононенко Ю. Засади адміністративної відповідальності за порушення права на справедливий судовий розгляд в Україні // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2013. – № 3. – С. 83.

¹¹ Лук'янець Д. Розвиток інституту адміністративної відповідальності: концептуальні засади та проблеми правореалізації: дис. ... докт. юрид. наук НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К., 2007. – С. 272.

¹² Там само.

¹³ Крикунов О. Конституційний принцип верховенства права та підходи до його інтерпретації у зарубіжних державах та Україні // Історико-правовий часопис. – 2015. – № 1 (5). – С. 64.

¹⁴ Рожнова В. Верховенство права у системі принципів кримінального провадження / В.В. Рожнова // Університетські наукові записки. – 2012. – № 4. – С. 381–387.

¹⁵ Шульга Є. Роль та значення принципу верховенства права в адміністративно-деліктних відносинах // Актуальні проблеми правознавства. – Вип. 4 (12). – 2017. – С. 170–175.

¹⁶ Закон України «Про ратифікацію Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, Першого протоколу та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до Конвенції» № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. // Відомості Верховної Ради України від 14.10.1997. – 1997 р., № 40, ст. 263.

¹⁷ Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» № 3477-IV від 23.02.2006 р. (в ред. від 02.12.2012 р.) // Голос України. – 2006. – № 62.

¹⁸ Постанова Вищого адміністративного суду України від 07.11.2013 р. № К/9991/12447/11. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/35090876>

¹⁹ Словарь международного права / Т.Г. Авдеева, В.В. Алешин, Б.М. Ашавский и др.; отв. ред. С.А. Егоров. 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Статут, 2014. – С. 236.

²⁰ Лист Вищого адміністративного суду України від 15.04.2011 № 523/11/13-11 // Бізнес-Бухгалтерія-Право. Податки. Консультації. – 2011. – № 18. – С. 46.

²¹ *Приймак А.* Принцип правової визначеності: поняття та окремі аспекти // Наукові записки. Том 103. Юридичні науки. – 2010. – С. 54.

²² *Легін Л.* Поняття та критерії якості закону: проблеми визначення // Міжнародне право. Філософія права. – 2016. – С. 196–204.

²³ *Бачинін В.* Філософія права: словник / [Бачинін В.А., Журавський В.С., Панов М.І.]. – К.: Ін Юре, 2003. – С. 74.

²⁴ Адміністративна відповідальність в Україні: Навчальний посібник / За заг. ред. доц. А.Т. Комзюка. – 2-е вид., перероб. і доп. – Х.: Ун-т внутр. справ, 2000. – С. 10.

²⁵ *Литинский Д.* Вказана праця.

²⁶ *Нешик С.С.* Принципи правового забезпечення державного управління у сфері раціонального використання природних ресурсів / С.С. Нешик // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2014. – № 2. – С. 170–174. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzizvru_2014_2_34

²⁷ *Романець Ю.* Етичеські основи права і правоприменення. – М.: ИКД «Зерцало - М», 2015. – 400 с.

²⁸ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 02.11.2004 № 15-рп/2004 // Урядовий кур'єр. – 2004. – № 219.

²⁹ *Кононенко Ю.* Засади адміністративної відповідальності за порушення права на справедливий судовий розгляд в Україні // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. – 2013. – № 3. – С. 84.

Резюме

Іванов Ф.О. Принципи правового регулювання адміністративно-деліктних відносин у сфері використання та охорони природних ресурсів в Україні.

У даній статті здійснена спроба дослідження принципів правового регулювання адміністративно-деліктних відносин у сфері використання та охорони природних ресурсів в Україні. Внаслідок дослідження визначено, що правове регулювання адміністративно-деліктних відносин у сфері використання та охорони природних ресурсів має власну специфіку об'єкта, що включає як економічну складову (охорона природних ресурсів як матеріальних благ), так і екологічну безпеку (охорона природних ресурсів як частини навколишнього природного середовища), набуває власні, специфічні особливості, що безумовно позначається і на специфіці принципів правового регулювання. З огляду на це принципи вказаних відносин слід розглядати як систему взаємообумовлених основоположних ідей, що відображають суть, призначення і зміст адміністративної відповідальності та визначають правомірність реалізації матеріальних та процесуальних норм щодо притягнення до адміністративної відповідальності за порушення встановленого порядку використання природних ресурсів в Україні.

Ключові слова: принципи правового регулювання, правове регулювання адміністративно-деліктних відносин, адміністративно-деліктні відносини у сфері використання та охорони природних ресурсів.

Резюме

Іванов Ф.О. Принципы правового регулирования административно-деликтных отношений в сфере использования и охраны природных ресурсов в Украине.

В данной статье осуществлена попытка исследования принципов правового регулирования административно-деликтных отношений в сфере использования и охраны природных ресурсов в Украине. В результате исследования определено, что правовое регулирование административно-деликтных отношений в сфере использования и охраны природных ресурсов имеет собственную специфику объекта, который включает как экономическую составляющую (охрана природных ресурсов как материальных благ), так и экологическую безопасность (охрана природных ресурсов как части окружающей естественной среды), приобретает собственные, специфические особенности, что безусловно отражается и на специфике принципов правового регулирования. Учитывая это, принципы указанных отношений следует рассматривать как систему взаимообусловленных основополагающих идей, которые отображают суть, назначение и содержание административной ответственности и определяют правомочность реализации материальных и процессуальных норм относительно привлечением к административной ответственности за нарушения установленного порядка использования природных ресурсов в Украине.

Ключевые слова: принципы правового регулирования, правовое регулирование административно-деликтные отношения, административно-деликтные отношения в сфере использования и охраны природных ресурсов.

Summary

Ivanov Ph. Principles of legal regulation of administrative and delict relations in the sphere of natural resources use and protection in Ukraine.

This article attempts to study the principles of legal regulation of administrative and delict relations in the sphere of natural resources use and protection in Ukraine. Taking into account high indicators of administrative delicacy in the sphere of natural resources use and protection and the need to reconsider the outdated positions regarding the legal regulation principles of administrative and delict relations in Ukraine in accordance with the declared European integration rate it has been determined that the legal regulation of administrative and delict relations in the sphere of natural resources use and protection has its own object specifics, which includes both the economic component (the protection of natural resources as material goods) and the environmental safety (the protection of natural resources as part of the natural environment) acquires its own specific features, which certainly affects the specificity of the legal regulation principles. In view of this, the principles of these relations should be considered as a system of mutually determined fundamental ideas that reflect the essence, purpose and content of administrative liability and determine the lawfulness of the material and procedural norms implementation regarding bringing to administrative liability for the established order violation of natural resources use in Ukraine.

Key words: principles of legal regulation, legal regulation of administrative and delict relations, administrative and delict relations in the sphere of natural resources use and protection.